



KO TE

# KAHITI O NIU TIRENI.

HE MEA TA I RUNGA I TE MANA O TE KAWANATANGA.

PONEKE, TAITE, HUNE 21, 1917.

*Whakakore i tetahi wahi o tetahi Ota Kaunihera e Arai ana i nga Tuku Paraiwete katoa o etahi Whenua Maori.*

LIVERPOOL, Kawana.

OTA KAUNIHERA.

I te Whare o te Kawana, i Poneke, i tenei te rima o nga ra o Hune, 1917.

Tu ana i reira :

KO HIS EXCELLENCY TE KAWANA I ROTO I TONA KAUNIHERA.

**N**OTEMEA kua meinga hei ture e tekiona toru rau e ono tekau ma toru o te Ture Whenua Maori, 1909, ko ia Ota Kaunihera i raro i taua tekiona ka ahei i nga wa katoa te whakarere ke te whakakore atu ranei :

Na reira, ko His Excellency te Kawana o te Tominiona o Niu Tireni, i runga i te whakahaerenga me te whakatutukitanga i nga kaha me nga mana kua huaina i runga nei, a i runga hoki i te tohutohu me te whakaae a te Kaunihera Whiriwhiri o taua Tominiona, tenei ka whakakore i te Ota Kaunihera e whakaaturia nei e Wahi I o te Kupu Apiti ki tenei, ara tona wahi anake e pa ana ki nga whenua e whakahuatia nei i roto i Wahi II o taua Kupu Apiti.

KUPU APITI.

WAHI I.

OTA Kaunihera i raro i Tekiona 363 o te Ture Whenua Maori, 1909, i tuhia i te 5 o nga ra o Maehe, 1917, a i kahititia i te 15 o Maehe, 1917, e pa ana ki Rangitoto-Tuhua 2A me etahi atu poraka.

WAHI II.

*Takiwa Ruuri o Tuhua.*

Poraka.						Nga Eka.
	..	..	..	..	..	E. R. P.
Rangitoto-Tuhua 2A	..	..	..	..	..	321 1 0
Rangitoto-Tuhua 2D 2	..	..	..	..	..	604 2 0
Rangitoto-Tuhua 2D 1	..	..	..	..	..	468 0 0
Rangitoto-Tuhua 73B 3	..	..	..	..	..	251 0 0

J. F. ANDREWS, Karaka o te Kaunihera Whiriwhiri.

*Mema Apiha Kawanatanga mo te Kaunihera Maori o Pewhairangi kua Whakaturia.*

**K**UA pai His Excellency te Kawana, ki te whakatu i raro i nga tikanga o te Ture Kaunihera Maori, 1900, i a Constable WILLIAM JOHN KING,

o Ohaeawai, hei Mema Apiha Kawanatanga mo te Kaunihera Maori o Pewhairangi hei whakapi mo Constable John O'Brien

W. H. HERRIES, Minita mo nga Mea Maori.

# PANUITANGA KOOTI WHENUA MAORI.

KOOTI WHENUA MAORI KI INVERCARGILL A TE 3 O NGA RA O HURAE, 1917.

Tari Kooti Whenua Maori o te Waipounamu.

HE panuitanga tenei kia mohiotia ai ka tu te Kooti Whenua Maori ki Invercargill a te 3 o nga ra o Hurae, 1917, ki te whakawa ki te uiui hoki i nga tikanga o nga tono e mau i te Kupu Apiti i raro iho nei. Ki te kore te Kooti e tu a taua ra ka tu a muri tata atu ina watea i etahi atu o ona raruraru.

I tuhia i tenei te 20 o nga ra o Hune, 1917.

(Waipounamu, 1917-4.)

L. A. TOITENEPEKA, Kai-rehita.

## KUPU APITI.

### TONO WHAKAWA WEHEWEHE.

Nama.	Kai-tono.	Te Ingoa o te Whenua.
HE TONO ENEI I WHAKANUKUHIA I TERA TUUNGA O TE KOOTI.		
1	Mrs. H. J. Pemberton .. .. .	Lindhurst, Poraka 1, Tekiona 56.
2	George Howell .. .. .	Jacob's River Hundred (Aparima), Poraka 2, Tekiona 80 me 81.
HE TONO HOU ENEI.		
3	Anna Maria Russell (Coupar) .. .. .	Ruapuke Nama 1A.
4	Thomas Hipi me etahi atu .. .. .	Waikouaiti Whenua Rahui, Poraka XII, Tekiona 43.
5	Mary J. Wixon .. .. .	Invercargill Hundred, Poraka 22, Tekiona 9.
6	Wiremu te Raki .. .. .	Waiarau, Poraka 9, Tekiona 8, Alton.

### TONO WHAKATU KAIRIWHI KI NGA PAANGA WHENUA.

Nama.	Kai-tono.	Te Ingoa o te Whenua.	Te Tangata kua mate.
HE TONO ENEI I WHAKANUKUHIA I TERA TUUNGA O TE KOOTI.			
7	Taare te Maiharoa .. .. .	Taukihepa .. .. .	Takata H. Paatupe.
8	Charles Davis me etahi atu (W. D. Barrett)	Otara, Tekiona 3, 4, me 5 .. .. .	William Davis.
9	Charles Davis me etahi atu (W. D. Barrett)	Otara, Tekiona 3, 4, me 5 .. .. .	William Davis.
10	Charles Davis me etahi atu (W. D. Barrett)	Otara, Tekiona 3, 4, me 5 .. .. .	Joseph Davis.
11	Elizabeth Cross .. .. .	Hokonui, Poraka 62, Tekiona 920	Thomas Jackson.
12	Peti T. Hipi .. .. .	Lord's River, Poraka IX, Tekiona 10	George Freeman.
13	Teo Pita Tipa .. .. .	Korotuaheka, Poraka VIII, Tekiona 12 me 13	Hira Mauhara.
14	Teo Pita Tipa .. .. .	Korotuaheka, Poraka VIII, Tekiona 12 me 13	Hira Mauhara.
15	Hoani Matiu .. .. .	Parakiore .. .. .	Matiu Kapene.
16	Henare Maika Neera .. .. .	Forest Hill Hundred, Tekiona 916, Poraka 62	Maika Neera.
17	Grace Goodwillie me tetahi atu .. .. .	Takiwa o Longwood, Poraka VIII, Tekiona 185, Rota 4	Mere Owen
18	Jack te Maka Topi me tetahi atu .. .. .	Kaipoi Whenua Rahui, Tekiona 2A	Teone Topi Patuki.
19	Jane Flint .. .. .	Forest Hill Hundred, Poraka XVII, Tekiona 485	William Thomas.
20	Jane Potiki .. .. .	Tautuku Poraka 3, Tekiona 3 .. .. .	George Rattray Potiki.
21	Eruera Kerekere .. .. .	Poraka XII, Tekiona 4, Takiwa Ruuri o Waitaki (Rahui 34376)	Charlotte Howard.
22	George E. Bennington .. .. .	Poraka 9, Tekiona 8, Takiwa Ruuri o Alton.	Annie C. Bennington.
23	T. Bragg .. .. .	Kawahakaputaputa Nama 5 .. .. .	Hana Owen.
24	Jane Flint .. .. .	Forest Hill Hundred, Poraka 16	Flint.
25	Jane Flint .. .. .	Forest Hill Hundred, Poraka 17	Flint.
26	Jane Flint .. .. .	Aparima, Poraka 2 .. .. .	Mary Greenwood.
27	Jane Flint .. .. .	Forest River Hundred, Tekiona 66	Mary Greenwood.
28	Jane Flint .. .. .	Forest River Hundred, Tekiona 66	Thomas.
29	Wiremu te Raki .. .. .	Poraka 9, Tekiona 8, Takiwa Ruuri o Alton	Merchana Panahi.
30	William Haberfield .. .. .	Ruapuke 1A .. .. .	Horomona Mauhe ara H. M. Pahii.

*Kooti Whenua Maori kua Nukuhia.*

I RUNGA i nga tikanga o te Ture Whenua Maori, 1909, me ona whakatikatikanga, ko te Kooti Whenua Maori i panuitia nei kia tu ki Whanganui a te 10 o nga ra o Hurae, 1917, tenei ka nukuhia e ahau ki te 18 o nga ra o Hurae, 1917, tu ai.

I tuhia ki Whanganui i tenei te 9 o nga ra o Hune, 1917.

TIAKIHANA PAAMA,  
Tiati Tumuaki.

*He Whakaaturanga i te Whakaatanga kia Unuhia te Tono Piira.*

Tari Kooti Whenua Maori o te Waipounamu, Poneke, 20 o nga ra o Hune, 1917.  
HE panuitanga tenei kia mohiotia ai kua whakaetia e te Tiati Tumuaki o te Kooti Whenua Maori te tono a G. F. Whiteside kia unuhia tana tono piira whakahe ki nga roherohenga o Rapaki 875 Nama 1A.

L. A. TOITENEPEKA,  
Kia-rehita.

# WHAKAHAERE WHENUA MAORI.

*Huinga o te Poari Whenua Maori o te Takiwa o Te Waipounamu.*

Poneke, 20 o Hune, 1917.  
**H**E panuitanga tenei kia mohiotia ai ko nga take e whakahuatia ana i roto i te Kupu Apiti kua tuhia i raro nei, ka uiuia a te huinga o te Poari Whenua Maori o te Takiwa o Te Waipounamu ki Invercargill a te Weperei, te 4 o nga ra o Hurae, 1917, i te 10.30 o nga haora i te ata, a muri tata atu ranei ina watea i etahi atu o ona raruraru.

L. A. TOITENEPEKA, Kai-rehita.

## KUPU APITI.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA Nga Tukunga Whenua.

Naama.	Nama o te Pukapuka.	Te Ahua o te Tuku.	Te Ra i hainatia ai.	Te Ingoa o te Whenua.	Nga Ingoa o nga Tangata e whai tikanga ana.
1	1917/8	Mana tapahi rakau	— Hurae, 1916	Alton Takiwa Ruuri, Poraka VIII, Tekiona 3	Hohepa te Ihoka me etahi atu ki a Peter Hamilton (Hall, Stout, me Lillierap).
2	1917/25	He hoko	4 Mei, 1917	Jacob's River Hundred, Poraka 25, Tekiona 1 me 2, Rota 4	James William Leader ki a Thomas Borland (W S. Hunter).
3	1917/46	He rihi	28 Aperira, 1917	Longwood, Poraka VI, Tekiona 19	Andrew John Newton ki a Herbert Anderson me John Hart (Hall, Stout, me Lillierap).
4	1917/47	Kirimene mo nga mana taramuwe me te hoko hoki i nga rakau	1 Mei, 1917	Longwood, Poraka VI, Tekiona 20	William Newton ki a Herbert Anderson me John Hart (Hall, Stout, me Lillierap).

TONO I RARO I Nga Tikanga o Tekiona 341 o te Ture Whenua Maori, 1909, kia whakaritea he huinga o nga Tangata no ratou te Whenua e Whakahuatia ana i raro iho nei.

Naama.	Nama o te Pukapuka.	Te Ahua o te Tuku.	Te Ingoa o te Whenua.	Te Motini hei Whiriwhiri.
5	1917/48	Mana tapahi harakeke	Ruapuke Nama 1A	Ko nga mana tapahi harakeke me tuku atu ki a Nichol, he tuakana be tema, i raro o tetahi tiiti kirimene (C. R. Parata).

*Whakahaerenga o nga Tono kia Whakatuturutia nga Tukunga Whenua o Wharekauri.*

Poneke, 20 o Hune, 1917.  
**H**E panuitanga tenei kia mohiotia ai, i runga i te whakahaerenga o tekiona 89 o te Ture Whakatikatika Ture Whenua Maori, 1913, ka whiriwhiria e te Kai-whakawa Tuturu o Wharekauri, ki Waitangi, a te Turei, te 24 o nga ra o Hurae, 1917, i te 10.30 o nga haora i te ata, nga take e mau nei i te Kupu Apiti ki tenei. Ki te kore e whakahaerea enei take a taua ra ka whakahaerea a muri tata atu ina watea te Kai-whakawa i era atu o ana mahi.

L. A. TOITENEPEKA, Kai-rehita.

## KUPU APITI.

TONO KIA WHAKATUTURUTIA Nga Tukunga Whenua.

Naama.	Nama o te Pukapuka.	Te Ahua o te Tuku.	Te Ra i hainatia ai.	Te Ingoa o te Whenua.	Nga Ingoa o nga Tangata e whai tikanga ana.
1	1917/41	He hoko	17 Mei, 1917	Kekerione Nama 1w	Te Maunu Tiwai, ara Tame Pomare, ki a Rahera Daymond (Morrison me Smith).
2	1917/44	He hoko	10 Aperira, 1916	Wharekauri Nama 1R	Paniora te Arahū, Muhore Ngakina, Te Haara Ngakina, Huia Ngakina, Ngakina Ngakina, Waipuke te Ropu, Rangihau te Ropu, me Te Ropu te Ropu ki a Louisa Cannon (Chapman, Skerrett, Tripp, me Blair).
3	1917/45	He hoko	20 Tihema, 1916	Kekerione Nama 1, Tekiona Nama 48	Te Ware Ngamate, Te One te Wari me Mangu te Wari ki a Wikitoria Hough (Chapman Skerrett, Tripp, me Blair).

*Whakaaturanga ka tu he Huinga o nga Tangata no ratou a Wainui B Nama 3 Poraka i raro i Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909.*

REKUREIHANA NAMA 52.

**T**ENEI te Poari Whenua Maori o te Takiwa Whenua Maori o Ikaroa ka whakaatu tenei ka hamenetia a ka tu he huinga o nga tangata no ratou a Wainui B Nama 3 Poraka, i runga i te whakahaerenga o Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, ki Poneke a te Paraire, te 6 o nga ra o Hurae, 1917, a te 230 o nga haora i te awatea, hei whiriwhiri i te motini e whai ake nei:—

“Ko te whenua me hoko atu ki a William Wilson Smith mo te moni e £7 10s. 6d. mo te eka.”

I tuhia ki Poneke i tenei te 20 o nga ra o Hune, 1917.

R. N. JONES (R. N. TEONE),  
Perehitini.

*Whakaaturanga ka tu he Huinga o nga Tangata no ratou a Horowhenua XIb 41 Raki B 3, Tekiona 4, i raro i Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909.*

REKUREIHANA NAMA 52.

**T**ENEI te Poari Whenua Maori o te Takiwa Whenua Maori o Ikaroa ka whakaatu tenei ka hamenetia a ka tu he huinga o nga tangata no ratou a Horowhenua XIb 41 Raki B 3, Tekiona 4, i runga i te whakahaerenga o Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, ki Kiwini a te Turei, te 10 o nga ra o Hurae, 1917, a te 12 o nga haora i te ata, hei whiriwhiri i te motini e whai ake nei:—

“Ko te whenua me rihi atu ki a Lindsay Graham McDonald mo te rua tekau ma tahi tau mo te moni reti e £34 mo te tau mo nga tau tekau tetahi, a kia rima paihenei i runga i te wariu a te Kawanatanga ka mahia i te tau 1927 mo te toenga o te rihi.”

I tuhia ki Poneke i tenei te 20 o nga ra o Hune, 1917.

R. N. JONES (R. N. TEONE),  
Perehitini.

KAUTE KAUNIHERA O TAURANGA.

WHENUA KA TANGOHIA I RARO I TE TURE MO NGA MAHI MO TE KATO, 1908, HEI RAHUI PUNGAPUNGA HEI RAHUI KIRIKIRI HOKI.

**H**E whakaaturanga tenei e mea ana te Kaute Kaunihera o Tauranga, i raro i te Ture mo nga Mahi mo te Karoa, 1908, ki te tango i te whenua o whakaaturia nei o te Kupu Apiti ki tenei hei rahui pungapunga hei rahui kirikiri hoki.

Ko te mapi o te whenua e hiahia nei kia tangohia kua whakatakotoria ki te tari o te Kaute Kaunihera o Tauranga, kei Spring Tiriti, Tauranga, a kei reira taua mapi e takoto ana hei tirohanga ma te katoa i nga haora e tuwhera ana taua tari.

Ko nga tangata katoa e pangia ana e te tangohanga o taua whenua mehemea he take tika a ratou hei whakahe i te tangohanga o taua whenua, me tuku-a-tuhituhi mai aua whakahe i roto i nga ra e wha tekau timata atu i te 5 o nga ra o Hune, 1917, i te mea koia tena te ra i perehitia tuatahitia ai tenei whakaaturanga; me tuku mai aua whakahe ki te tari o te Kaute Kaunihera o Tauranga ki nga tangata e mau ake nei o raua ingoa i raro nei.

KUPU APITI.

Ko te nui o te whenua e meatia ana kia tangohia: 1 eka e 3 ruiri e 38 paati, ara ko tetahi wahi o Rangiuru Nama 1A, Poraka III, Takiwa Ruiri o Maketu. He whero te kara o nga tapa o te mapi, ara ko Mapi Nama 14241.

I tuhia i te 5 o nga ra o Hune, 1917.

H. SOUTHEY,

Tiamana o te Kaute Kaunihera o Tauranga.

J. H. GRIFFITHS,

389 Karaka o te Kaute Kaunihera o Tauranga.

WHAKAATURANGA I NGA TIKANGA E URU AI TE MAORI HEI HOIA.

WHAKAMARAMA KI NGA MAORI E HIAHIA ANA KIA URU HEI HOIA.

(1.) Te Ritenga o te Whakauru.

**M**E tono ki te *Recruiting Officer*, a mana e tuhituhi nga kupu mo roto i te Kaari Rehitatanga e tuku atu ki te Tari mo te Whawhai. Kia tae atu te kupu a te Tari kia

haere te tangata e whakauru ana i a ia kia tirohia e te takuta, hei reira ra ano ia whakarere ai i taua mahi i whiwhi orange ai ia mona.

(2.) Tirohanga a te Takuta.

A tona wa ka tae atu he kaari ki te tangata e whakauru ana hei hoia hei whakaatu ki a ia i te taima me te kainga e tirohia ai ia e te takuta. Ki te paahitia ia ka tukuna atu ia i reira tonu ki te puni hoia (*camp*).

(3.) Ki te Hikitia te Kainga Noho.

Ki te haere te tangata e whakauru ana hei hoia ki tetahi atu kainga noho ai, me whakaatu mai e ia ki te Tari te ingoa o te kainga. Ki te haere ia ki tetahi atu takiwa me rehita ia ki taua takiwa.

(4.) Nga Tikanga o te Whakauru.

Ki te uru te tangata ka mau tonu ia hei hoia a mutu noa te whawhai a tae noa ki te wa e hoki mai ai ki Niu Tiren timeratia ai.

(5.) Te Oati ki te Kingi.

Ko ia hoia me oati i te Oati Piri Pono ki te Kingi, a me haina rawa i te pukapuka pera kua oti te whakarite.

(6.) Etahi Tikanga.

Ko te pakeke o te tangata hei te rua tekau tau tae atu ki te wha tekau tau.

Ko te teitei o te tangata kua e poto iho i te 5 putu 4 inih.

Ko te taumaha kua e nuku atu i te tekau ma toru toone.

Me tangata totika mo te whawhai.

(7.) Tirohanga e te Takuta.

Ko te titiro a te takuta he kowhiti i nga tangata maia, tangata ora, e rite ana mo te whawhai, ara i nga mea kaore he mate o te tinana, o nga karu, o nga taringa; kaore he whaturama, kaore he hukiki, a e ora ana nga niho hei ngau-ngau i ana kai.

(8.) Nga Pu me nga Kakahu.

Ma te Kawanatanga o Niu Tiren timeratia e whakarite, kaore he utu.

(9.) Ko te Utu mo te Hoia.

Ko te utu mo nga hoia e uru ana ki te *Expeditionary Force* i te marama tuatahi i te puni (*camp*) ko te utu ano e utua nei ki nga hoia o te *Territorial Force*, ara kia 4s. i te ra mo te paraiwete. Ko tenei moni ka whakaputaina ki ia hoia i ia tekau ra i ia tekau ma rima ra ranei.

Ka pau te marama tuatahi ka whakanukuhia a te moni kia rite ki te moni e utua ana ki nga hoia o te *Expeditionary Force*, ara kia 5s. i te ra mo te paraiwete. Ka tangohia i roto i tenei moni nga moni e whakaritea e te hoia kia utua ki tetahi atu tangata.

Ina eke ki runga ki te kaupuke hari i nga hoia ki te whawhai, e 2s. tonu te moni mo te ra e whakaputaina, ko te toenga, ara te 3s. i te ra, mehemea kaore ano i whakaritea e te hoia kia utua ki tetahi atu, ka puritia tauhoia e whakaputa ki taua hoia, ara kia tiaatingia ra ano ia, kia hoki mai ra ano ranei ki Niu Tiren timeratia; ki te mate te hoia ka whakaputaina taua moni ki tona uri tata i runga i ta te ture.

(10.) Kereeme a nga Whanaunga tata mo tetahi Oranga.

Ina tae ia hoia ki te puni (*camp*) me haina ia i tetahi pukapuka whakamana i te Tari mo te Whawhai ki te tango i tetahi taha o tana moni kua whakatoea ra, i te hawhe ranei o tana moni, hei orange, ina tonoa, mo ona whanaunga tata e noho kore orange ana. “Whamere” tona tikanga ko te wahine, ko nga matua, ko nga tamariki ranei a taua hoia, ko tetahi tangata ranei i whakataua ki a ia, a muri atu ranei whakataua ai ki a ia, tetahi ota-oranga i raro i te Ture mo nga Tangata Rawakore, 1910.

CONTENTS.

LANDS	PAGE
Partial Revocation of Order in Council prohibiting Private Alienation of certain Native Lands	357
NOTICES—	
Government Officer of Pehhairangi Maori Council appointed	357
Sitting of the Native Land Court at Invercargill	358
Sitting of the Native Land Court at Whanganui postponed	358
Consent to the Withdrawal of an Appeal	358
Meeting of the South Island Maori Land Board at Invercargill	359
Hearing of Applications for Confirmation in the Chatham Islands	359
Meeting of Assembled Owners, Ikaroa District	360
Instructions to Maoris desiring to enlist: How to do so	360
ADVERTISEMENT—	
Taking Land for a Pumice and Gravel Reserve	360